

Mjuk trivselbelysning gör
att man slipper se en svart
vägg när man tittar ut
genom fönstret.

Skapa stämning med ljus

Med stämningsfull belysning får man en vacker
trädgård hela dygnet – året runt. Den är inte bara
till för att man ska hitta rätt i vintermörkret.

Text: MARIE ONÄNG Foto: SONJA DAHLGREN

När den mörka årstiden smyger sig på tappar man lätt kontakten med trädgården. Det är nu man behöver belysning bäst, både för att fortsätta att njuta av trädgården inifrån huset men också för att kunna gå runt och känna sig säker efter skymningen. Anna Fasth, trädgårdsarkitekt på Kungsbacka trädgårdsdesign, märker ett ökat intresse för ljussättning utomhus och hjälper sina kunder att ta fram en belysningsplan.

– Det finns en uppsjö belysningssystem i alla prisklasser på marknaden och de flesta är så enkla att installera att man både kan och får göra det själv. De bygger oftast på modern LED-teknik som bara kräver 12 V och därmed låter dig ta elen från ett befintligt uttag utomhus, säger Anna.

Funktionell belysning i trädgården, som gör det lättare att ta sig runt under den mörkare tiden och hitta nyckelhålet när man kommer hem, har länge varit vanlig. En lampa vid entrén har välkomnat besökare och det känns tryggare att komma hem till en väl upplyst gång.

– Denna praktiska belysning är fortfarande startpunkten när man planerar sin belysning, berättar Anna, men när den är på plats finns det oerhört många möjligheter att skapa effekter och lyfta fram skönheten som finns där ute i mörkret.

Skapa rum med ljus

Oavsett om man har en stor eller liten tomt kan man använda armaturer för att skapa rum i mörkret, och dra ögat mot tilltalande blickfång. Om trädgården är omsorgsfullt belyst kan man under höst och vinter titta ut på en "tavla". Den blir en inbjudande förlängning av rummet istället för att man möts av en svart vägg utanför fönsterrutorna.

– Det finns oftast ingen anledning att lysa upp hela trädgården, påpekar Anna, utan det är mer effektivt att skapa ett antal rum i mörkret som är spännande och ger djup. I de här rummen tar man sedan fram något mer dekorativt för ögat att vila på – det kan vara en vacker trädstam, ett gammalt stall-

Forts. på sidan 90.

Skapa blickfång i mörkret genom att lysa upp en karaktärsfull växt.

BELYS FÖR STÄMNING

När det gäller mjukt ljus som skapar atmosfär och belysta trädgårdsrum kan man ta ut svängarna och experimentera. Det vackra är viktigast. Oftast blir ljuset finast när det studsar mot ett föremål, och på så sätt sprids. Tänk igenom vad som ska synas inifrån huset och välj något som är lika vackert året runt när man passerar från garaget. Det kan exempelvis vara ett knottigt träd eller en stenhäll. Mjuk belysning vill man ha runt uteplatser som används på sommarkvällar. Ofta kan solcellslampor räckas för dekorationsljus, men hängande lyktor och ljusslingor höjer mysfaktorn.

LYS UPP ETT TRÄD eller en vacker buske. Placerar man en spotlight så att den lyser upp en stam får man både ett vackert blickfång och ett tak av ljuset som trädkronan kastar tillbaka. Buskar kan man antingen belysa framifrån, för att exempelvis se den maffiga blomningen hos en hortensia,

eller rakt bakifrån för att förnimma en vacker silhuett. Belys inte för starkt, utan ha en bred ljusstråle så att omgivningen också lysas upp och det inte bara blir ett intensivt lysande träd.

STÄMNINGSBELYSNING runt uteplatsen ökar mysfaktorn på sommarkvällarna när det naturliga ljuset dröjer sig kvar länge. Det finns en uppsjö ljusslingor, både hängande och stående lyktor, som drivs med solceller och laddas under dagen. Komplettera gärna med ett par mjuka spottar som kan tändas vid behov utan att blända. Har man fina planteringar eller klätterväxter invid uteplatsen kan det vara fint att belysa dem som en fond.

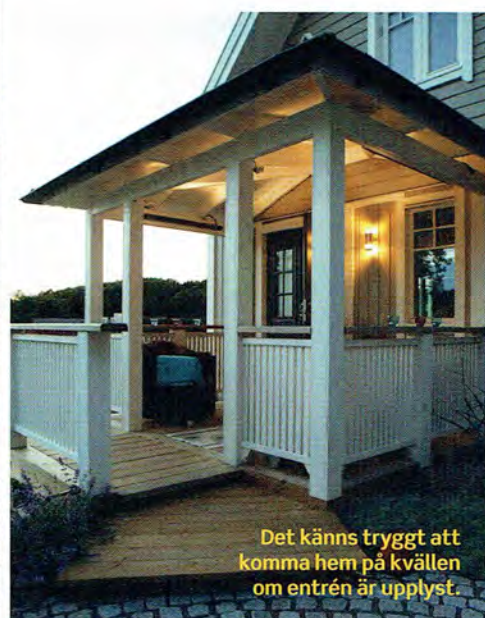
PUNKTBELYSNINGAR passar lite varstans, kanske vid en plats som man avnjuter även kvällstid eller på rosenspaljén. Har man en damm kan det vara vackert med en ljuskägla som faller på vattenytan.

Sätt upp en punkt-
belysning på exem-
pelvis spaljen så att
den blir som en de-
koration också efter
mörkrets inbrott.

TIPS PÅ VÄGEN

- Undvik starkt sken, det är kontras-
terna som är intressanta.
- Variera varmt och kallt ljus för att
skapa effekt.
- Använd gärna skymningsrelä och
timer.
- Kvalitetsprodukter lönar sig i läng-
den, och använd gärna LED-lampor
som drar betydligt mindre ström.
- Undvik bländning, tänk på gran-
arna.

Det känns tryggt att
komma hem på kvällen
om entrén är upplyst.

Sex steg till bra belysning

1 GÖR EN SKISS över tomten och märk ut
var familjen och besökarna rör sig under
dygnets mörka timmar. Glöm inte bort
de mörkaste vintermånaderna när man
kanske hämtar ved eller slänger sopor och
kökskompost efter att solen har gått ner.
Belysning vid entré, förråd och parkering är
ett måste.

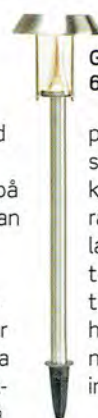
2 SÄTT I FÖRSTA hand funktionen i fokus.
Se till att ha ett praktiskt ledljus längs
gångar, där man hoppar in och ur bilen, för
besökare att hitta dörrklockan och känna
sig välkomna, men också för att man ska
känna sig trygg inne i huset. Kanske vill
man ha en stolplykta för att se om någon
går i grinden. Ett upplyst hus är dessutom
avskräckande för inbrottstjuvar.

3 NÄR MAN SÄKERT kan ta sig runt är det
dags att tänka stämning och hur man vill
se trädgården inifrån huset. Fundera på

vilka inramningar som kan bli väggar med
hjälp av belysning (staket, häckar, stora
trädstammar) och titta genom fönstret på
vilka vyer som finns. Stilleben plockar man
in när rummet väl är skapat.

4 NU ÄR DET DAGS att prova de tilltänkta
idéerna. Det gör man enklast med ett par
flyttbara ljuskällor. Köp till exempel några
riktbara armaturer på pinne som kan flyt-
tas runt. Eller var två och låt den ene stå
och lysa med en ficklampa, medan den
andre kollar hur det ser ut från olika vink-
lar och inifrån huset. Fundera också över
vilken årstid som i första hand behöver be-
lysning. På vintern behövs svagare ljus när
det är väldigt mörkt och eventuellt snö.
Finns det gatlyktor runtomkring krävs mer
ljus för att skapa effekt.

5 NÄR MAN VÄL vet vilken sorts ljus som
blir bäst och var (riktat uppåt/neråt,

Gångbelysning, LED, höjd
69 cm, 349 kr, Rusta.

punktbelysning, ledljus längs en gång eller
stämningbelysning på en uteplats) är det
klokt att gå till en välsorterad butik och få
råd om lämpliga armaturer, antal watt för
lagom effekt och tillbehör som transforma-
torer och eventuella relän. Specialiserade
trädgårdsbutiker och belysningsexperten
har ofta ett set med olika armaturer att lå-
na ut, för att man ska kunna testa hemma
innan man bestämmer sig.

6 MAN FÅR SJÄLV installera upp till 12 V-
system med stickkontakt. Annars behöver
man anläta elektrikerhjälp för att dra fram
elen. Kablar ska ligga på 30–60 centime-
ters djup om man använder 230 V, och
naturligtvis sparar man pengar genom att
gräva kabeldiken själv. Tänk till så att elen
inte ligger där man kommer att vilja gräva
eller kantskära framöver. Bygger man ett
nytt hus är det klokt att förbereda för träd-
gårdselen redan när man bygger.

*Rätt riktad belysning gör att
soffan känns mer inbjudande
lunna sensommarkvällar.*

Tänk på att rikta belysning-
en så att man inte blir bländad.
Särskilt viktigt när man
närmar sig huset kvällstid.

fönster mot en mur eller en korg full med stora kottar.

Det finns många belysningstekniker. Man kan bland annat välja att lysa nerifrån eller uppifrån. Man kan också belysa rakt framtill eller bakifrån för att skapa en silhuett. Ett rum i mörkret ska helst ha både väggar och tak, så det är bra att börja med att ta fram väggar genom att lysa upp något som ramar in. Häckar, trädstammar, staket och spaljéer är lämpliga. Tanken är, precis som inomhus, att man skapar djup genom att rikta ljuskällor på det som utgör avgränsningen.

– Kan man sedan få till effekten av ett tak genom att låta en trädkrona eller en pergola kasta tillbaka ljuset från en uppåtvänd strålkastare, så kommer man att ha det perfekta rummet i mörkret, säger Anna. Fulländningen blir sedan att plocka in och belysa ett par vackra stilleben, eller kanske ett litet kafémöblemang att drömma sig ut till från stugvärmen.

Annas viktigaste råd är att allra först sätta sig ner och tänka igenom hur man rör sig i trädgården, och vilka delar som behöver vara upplysta av praktiska skäl. När den funktionella biten är planerad går man vidare och hittar de upplysta rummen som ska ge en skönhetsupplevelse, och fungera som en förlängning av huset under ruskiga höst- och vinterkvällar. Med en plan i hand är det bara att prova sig fram. Köp antingen ett par armaturer som kan flyttas runt och testa ut hur de ger de bästa ljusbilderna. Om man är osäker på vad man ska investera i, kan man börja med några billiga pannlampor som kan flyttas runt och simulera vinklar och ljuskäglor. ●

Med spottar som placeras med jämna mellanrum slipper man snubbla i mörkret.

Ljusslinga med 10 varmvita LED-lampor, 299 kr, Ica Hemma.

Väggspot Valter, 349 kr, Clas Ohlson.

Markspot med LED, 230 V, 1499 kr, Konstsmide.

BELYS FÖR FUNKTION

En praktisk belysning ska göra att man tar sig fram utan att snubbla i mörkret, att gäster hittar till dörren och att man ser om någon rör sig i trädgården. Miljön blir också mindre attraktiv för inbrottstjuvar.

► **LYS UPP** längs med gångar utan att bländas. Pollare i knähöjd är populära och ljuset ska falla nedåt mot en stensättning eller en intilliggande rabatt för att skapa en behaglig effekt. Har man murblock längs en gång eller trappa kan spottar fällas in på sidorna och bara belysa där man sätter fötterna.

► **FASADBELYSNING** monteras ofta på huset utan större eftertanke och är mer till glädje för förbipasserande än för dem som bor i huset. Om det finns punktbelysning på garageuppfart och utrymmen som används ofta, behövs inte så många lampor runt själva huset. Ett snyggt alternativ kan vara att lysa upp kortsidorna med spottar infällda undernocken, eller att lysa upp en vacker farstuvist. När dörren eller fasaden runt om är belyst känner sig besökare välkomna. Ljuset ska riktas så att man inte får det i ögonen när man ringer på.